Q. D. B. V.

Dissertatio Medica Inauguralis

DE

INFLAMMATIONE VENTRICULI,

quam

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,

PORVSSIAE PRINCIPE, CETERA,

REGIS SVPREMO CASTRORVM PRAEFECTO,

ATQVE DVCATVS HVIVS VICARIO,

Sub PRÆSIDIO

MAGNIFICI ACADEMIÆ PRORECTORIS,

DN. FRIDERICI HOFFMANNI,

Med. D. Ejusd. & Philos. Nat. Prof. P. Ordinarii,

Potentiss. Regis Boruss. Consiliarii & Archiatri,

h. t. Decani Spectatissimi,

PRO GRADU DOCTORALI

Ad d. Decembr. MDCCVI. H. L. Q. C.

publicæ Eruditorum disquisitioni exponet

M. CHRIST. FRANCISCUS ENGEL,

Lipsiensis Misnicus.

Typis CHRISTOPHORI ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typ.

VIRIS

MAGNIFICO, NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS atque EXCELLENTISSIMIS,

DN. JOHANNI BOHNIO,

Phil. & Med. Doct. famigeratissimo, Therapeut. Prof. Publ. longe celeberrimo, Facult. Med. Decano Spectatissimo, Decem-Viro, Physico Lipsiensi gravissimo ac utriusq; Collegii Collegiato meritissimo,

DN. CHRISTIANO LUDOVICO VVELSCHIO,

Phil. & Med. Doctori celeberrimo, Facult. Med. Assessori gravissimo atque Practico Lipsiensi felicissimo,

DN. ERNESTO MICHAELI ETTMULLERO,

Phil. & Med. Doct. celeberrimo, Prof. Extraordinar. famigeratissimo atque Practico Lipsiensi felicissimo,

DOMINIS PRÆCEPTORI, PATRONIS, FAUTORIBUS AC PATRONIS

æternum devenerandis

DISPUT. MEDICA INAUGURALIS
DE
INFLAMMATIONE VENTRICULI.

PRÆFATIO.

Rincipum partium morbos vel omnino exitiales vel ad curandum difficillimos esse, unum est ex publicis in medicina confessis & jam dudum in veteriorum scriptis celebratum. Jam vero ex omnibus corporis nostri partibus nullæ majoris sunt momenti, nullæ majorem merentur considerationem, quam quæ sensuum ac motionū sunt instrumenta, quibus anima proxime utitur, quales sunt nerveo-membranosæ. Principatum vero ex hisce merito obtinet ventriculus ex membranis nerveo-fibrosis totus compositus, qui non modo exquisitissima sensatione pollet, sed & motu gaudet contractorio & dilatorio, qui dici consvevit peristalticus. Et quoniam ob nervorum copiam hæc perquam nobilis pars fere cum toto corpore accuratam habet consensionem & præter hæc succis & fluoribus corporis nostri commodam ad vitam præbet

 materi-

materiam, facile colligere est, omnem gravem morbum in eo consistentem magno cum vitæ discrimine esse conjunctum. Ob hujus visceris in universo corpore præstantiam & mirificum consensum ac usum non dubitavit *Helmontius* animæ sedem ibi collocare. Quamvis vero hæc pars multis magnisque morbis pateat, non gravius tamen,&quod terrere magis possit malum repereris, quam ipsam inflammationem. Inflãmatioquidẽ,quæ stasis corruptiva sanguinis est, ubicunq; consistat non est sinepericulo, periculosior tamen, ubi membranaceas partes occupaverit. Ob exquisitum enim sensum & consensum gravissima & funesta simul symptomata adsociantur. Quibus ex causis inflammatio meningum, ventriculi & intestinorum in summum ægrotantes adducit periculum. Plures harum partium inflammatione extinguuntur, partim ceu primario morbo, partim ceu morborum aliorum symtomate. Illud vero mirum sane, quod cum frequentissimus sit adfectus ventriculi inflammatio, à practicis tamen parum omnino observetur. Et quod magis admirandum, illorum libri vel plane de hoc malo silent, vel negligentius tractant. Multi ex iis rarum hoc pronunciant malum.quod tamen,si in praxi diligentius attenderis,frequentissime deprehenditur. Quoniam igitur pauca in libris & scriptis medicorũ de hac inflammatione reperiuntur, loco Inauguralis speciminis utilissimam hanc materiam pertractare constitui. Cui labori ut summum Numen gratiam ac clementiam suam conferat, precibus devotissimis oro.

§. I.

Prius vero, quam descendamus penitius in adfectus hujus indolem causas ac ortum, convenientissimum videtur, ex

tur, ex anatomicis, quæ ad ventriculi ſtructuram ſitum ac officium pertinent, paulo curatius repetere.

Situs eſt ventriculus ſub diaphragmate, cujus poſteriori parti etiam incumbit. Tres ferme partes ſiniſtrum latus occupant cum dextrum ab hepate cingatur. Orificium dextrum, quod pylorus vocatur, ſub cordis ſcrobiculo juxta cartilaginem enſiformem jacet. Siniſtrum vero ſpinæ dorſi vicinum & firmiſſime adnexum peritonæo percurrit muſculoſam diaphragmatis in dorſo partem, non vero nerveo-tendinoſam uti vulgariter in tabulis depingitur. Subſtantia ventriculi mere eſt membranacea, utpote ex meris tunicis & lamellis membranaceis eſt compoſitus, quarum vulgo quatuor numerantur. Primæ originem à peritonæo deducunt conſtantes fere ex fibris longitudinalibus ab uno orificio ad alterum protenſis. Huic ſubjacet muſculoſa, quæ ex circularibus ſeu ſpiralibus carneis craſſioribus componitur, quæ majore agmine collectæ viſuntur circa dextram & inferiorem orificii partem, pylorum nempe, quoniam hic loci majori motu & conſtrictione opus eſt ad propellenda verſus inteſtina ejus contenta. In ſiniſtro latere, ubi maxima ventriculi capacitas, tunica hæc valde rara & ſubtilis eſt. Non enim hic opus erat inſigni conſtrictione, cum ob ſitum altiorem reſpectu dextri facile deſcendant alimenta. Extant ibi vaſa brevia quæ in cruento vomitu plerumque aperiuntur, quoniam fere nuda jacent tenuiſſimis ſaltem membranulis communita. Notabile eſt, quod in ſuperiore parte ventriculi, nempe ejus dorſo fibræ carneæ ab uno orificio ad alterum ſecundum longitudinem ſint exporrectæ, quæ in orificio ſiniſtro abeunt in circulos. Factum id eſſe à provida natura eum in finem crediderim, ut facta conſtrictione facilis ex uno orificio in alterum

fiat liquidorum transfusio, Sicut quandoque videmus in vomitu, ubi quæ paulo ante adsumpta fuerunt & in ventriculi fundo adhuc resident, non ejiciuntur sed quæ ante aliquot dies sumta in intestina iam transierunt. Tertia tunica dicitur nervea, quæ valde densa est, cui substernitur quarta quæ dicitur glandulosa sive melius villosa ex tenuissimis fibrillis & vasculosis ductibus contexta. Hæc lympham & mucum fundit, crassiorq; est in ventriculi fundo & parte ejus dextra. Defendit nerveam à molesta medicamentorum vel ciborum vellicatione. Accipit ventriculus nervorum ramificationes valde insignes à pari vago, quod constituto nervo cardiaco ac pnevmonico juxta oesophagi latera descendit. Dividitur in duos ramos interiorem nempe & exteriorem. Ille rursus coalescit in nervum, qui juxta exteriorem partem orificii sinistri abit ad fundum ventriculi. Exterior ad dorsum ventriculi fertur & ab uno ad alterum orificium transit. Ex hisce duobus ramis varii propullulant surculi, qui per parietes orificii sinistri distributi plexum nerveum instar reticulæ constituunt, Deinceps è nervis hepaticis alii in pancreas alii in vasa cholodocha duodenum & pylorum deflectunt, iisdemque densas propaginum series inserunt. Hisce ab utroque nervo stomachico aliæ uniuntur, unde ratio adparet, cur vellicatione in ventriculo facta bilis è cystide sua in duodenum effundatur, quæ postea spasmodica intestini constrictione in ventriculum sublata vomitu rejicitur.

§. II.

Si qua proinde corporis pars exquisito & delicato sensu instructa est, certe ventriculus instructus est. Hic intus undiquaque membrana nervea cingitur, quæ sic adpellatur, quod in hanc multi iique insignes nervi excur-

rant, imo, cute à cuticula separata multo sensibilior animadvertitur. Sentit hæc ventriculi membrana spicula antimonii, quæ tolerat cutis etiam nuda sine noxa. Oculi admittunt in collyriis crocum metallorum, licet acutissime præ cute sentiant, imo apiculi nervei lingvæ adæquati saporis organa minus ab ejus spiculis adficiuntur. Testis hujus rei est famosa cicuta aquatica, quæ intus sumta propter vehementem irritationem tunicæ in ventriculo venenum est, exterius vero in forma cataplasmatis vel emplastri lieni tumido vel duris tumoribus adplicata magna eaque innoxia est medicina. Subtiliori etiam sensu præditum esse ventriculum inter alia declarant adpetitus sitis varii dolores ardores ab adsumtis medicamentis rebusq; heterogeneis venenisq. Et quod maxime mirandum, dantur quædam medicamenta, quæ simul ac ventriculum contingunt, effectum etiam in dissitis partibus exerunt. Exemplo fuerit opium princeps remediorum sedantium. Hujus vel dimidium saltim granum idque vel solum vel cum aliis mixtum simulac acceperis, & sedat dolores & dormiendi adfert cupidinem. Nitrum, quo non clarius vel majus antispasmodicum parva etiam dosi in febri vel in ardore inflammatorio datum mox refrigerationis sensum per universum corpus diffundit. In nimia relaxatione fibrarum serique vel *sanguinis fluxu* validius stypticum adsumtum dum adhuc moratur in ventriculo, etiam in remotioribus locis constringentem ostendit effectum. Ex quibus abunde potest intelligi, quam subtili sensu polleat ventriculus, qui si à corde discesseris omnium in corpore partium princeps meritissimo est adpellandus. Et proinde non sine ratione uti diximus, Helmontius in sinistro ventriculi orificio tanquam acutissimi sensus parte animi sedem collocavit. Eundem ob suam

præstan-

præſtantiam *Regem* vocat nobilis poeta medicus Serenus Sammonicus. Non ſenſu vero gaudet ſolum ventriculus, ſed conſenſu etiam. Nam quoniam ex intercoſtali magno & pari vago accipit nervos, hinc cum cerebro cum dura matre cum ſpinali medulla faucibus aſpera arteria, corde pulmonibus hepate diaphragmate renibus, ipſisque inteſtinis mutuo ſenſu conſpirat. Igitur ſi hæ partes laboraverint vel irritatæ fuerint, laborat etiam ventriculus & ſocius fit periculi.

§. III.

Præter ſenſationem acerrimam, quæ admirabilis inprimis, mirandus etiam in ventriculo ſingularis motus ſpecies, quo ceu fultura egregia illius robur ſuſtinetur. Vocatur iſte motus periſtalticus & inteſtinis ſimul eſt communis. Conſiſtit vero in eo maxime, ut una parte conſtricta altera dilatetur. Qui motus reciprocus per totum inteſtinorum canalem exercetur, eum in finem, ut contentorum & excrementorum fiat expulſio. Vt enim omnium fluidorum beneficio ſyſtoles & diaſtoles in vaſis fit progreſſus, ita eadem motus ſpecie in magno inteſtinorum ductu contenta ab uno inteſtino ad alterum promoventur. Sicuti vero cor eſt principium C. S. & ſyſtaltici motus, quo ſanguis juvante conſtrictione expellitur in arterias, quæ dilatantur, & poſt dilatationem factam propellitur in venas; Ita ventriculus mihi videtur principium periſtaltici motus qui viget in inteſtinis. Tanta potentia tanto robore hic motus inſtructus eſt naturæ providentia, ut merito in admirationem ſui phyſicos convertat. Patet maxime motus hujus periſtaltici vis in vomitu in quo invertitur, ut magnum ſæpe humorum pondus quaſi vecte comotū una vice magna vi extrudatur. Et quod mirabilius omnino, videmus argentum vivum ad

dimi-

dimidium libræ in iliacis adſumtum, quod excepto auro cum ſit graviſſimum, nihilo tamen ſecius virtute & robore motûs periſtaltici ex fundo in pylorum & inteſtina premitur. Quodque magis advertendum putaverim, dum per alvum mox ejicitur, neceſſe eſt, ut per prolixos iſtos & anfractuoſos inteſtinorum ſinus modo deſcendat, modo adſcendat. Ad quem adſcenſum certe neceſſaria eſt magna vis, magnum robur, quod in inteſtinis ſyſtaltici motus eſt beneficium. Augetur etiam hic periſtalticus motus vehementer à purgantibus & emeticis vel etiam à venenis adſumtis. VVepfferus V. C. qui compluribus experimentis artem noſtram nobilitavit in libro de cicuta aquat. p. 172. in animalibus naturam & diverſitatem hujus motus, oblatis prius venenis ſollicite obſervavit. Inter alia experimenta; è catello, cui radicem napelli dederat, exſcidit ventriculum, inque ipſo motum obſervavit vermicularem. Clariſſimi Autoris verba hic adponimus:

Integrum, inquit, *exſcidi ventriculum movitque ſe motu vermiculari. Stomachus ſive orificinm ſiniſtrum arctiſſime ſeſe conſtrinxit, ut ne guttula quidem excideret. Quando vero ventriculus circa medium ſeſe contraxerat, motus lente verſus pylorum procedebat, illeque erigebatur & liquor ſubpallidus quandoque ſenſim, aliquando cum impetu protrudebatur. Conſtricto pyloro ventriculus rurſum intumuit totus, moxque rurſus circa medium ſe conſtrinxerat novusque liquor per pylorum ejiciebatur. Hæc conſtrictionis in medio & inflationis alternatio continuavit per octavam partem horæ, ſtomacho ſemper clauſo permanente. Poſtea ventriculus ſe movere deſiit.* Plura vide hac de re l. 1. p. 262.

§. IV.

Officium igitur ventriculi ſecundum naturam & or-

 dinem

dinem recte se habet, quando debitus & moderatus sanguinis per vasa in ejus membranas fit adfluxus refluxusque. Ab hoc dependet legitima liquoris gastrici in debita quantitate & temperie secretio. Deinceps versatur in eo, ut motus ejus peristalticus æquabilis & moderatus conservetur. Et hinc placida fit sensatio nec molestus oritur dolor. Omnia itaq; quæ in ventriculum incidere possunt vitia aut ex motu ejus peristaltico læso, aut C. S. per ejus substantiam defectu aut in secretione liquoris gastrici p. n. derivanda sunt. Ex multis vero magnisque ventriculi morbis jam tractandum suscepimus qui ex tono ventriculi fortius læso inprimis & postea ex S. C. impedito per hoc viscus excitatur. Est hic inflammatio ventriculi, qua quidem inflammatione nihil periculosius nihil feralius existimandum. Prius vero, quam ejus causas causarumque ordinem prosequamur, è re nostra esse arbitramur, signa quibus cognoscitur & quibus ab aliis morbis differt, brevi sermone comprehendere.

Sunt vero ejus notæ perpetuæ & individui veluti comites dolor immanis & fixus ardor circa præcordia & illam regionem quæ cordis scrobiculum comprehendit. Adest simul anxietas ut maxima ita molestissima, corporisque jactatio. Porro febris cum siti magna, vigiliis, pulsu duro parvo frequenti & inæquali comitatur.

Juncta sunt præterea vomitus vel vomitus proclivitas, alvi adstrictio, quandoque etiam inflammatio faucium anginæ speciem præ se ferens. Remittunt ad tempus hæc mala mox cum vehementia repetunt suumque impetum resumunt. Accedunt subinde singultus, refrigeratio extremorum cum sudore frigido porro delirium, animi defectio & convulsio. Sæpe urina plane supprimitur. Hæc symtomata ubi accidunt, actum esse de ægroto non

obscure

obſcure prædixeris. Corpora ſi diſſecueris, deprehendes ventriculum valde rubicundum lividum, variis modo rubris modo nigris maculis diſtinctum & vaſa ſangvinea & capillaria multo ſanguine turgida. Quandoque orificium ſiniſtrum macula lata nigra notatum eſt. Interdum etiam hæc inflammatio, antequam aperiatur corpus, primo adſpectui eſt expoſita. Sæpe extenditur ad duodenum occiditque ſæpius paucis diebus, quandoque longius trahitur imo in exulcerationem lentamve febrim terminatur. Non totus vero ventriculus ſemper inflammatur, ſed pars ſaltem, maxime vero fundus. Nonnunquam tenuior nempe ſiniſtra ej9 pars ubi vaſa brevia jacent, ſæpe dextra pylorum reſpiciens adfligitur. Ventriculi orificium ſi occupat inflam̃atio, periculoſiſſima eſt, & uti Foreſtus dicit, Jovis filii dicendi ſunt, qui evaſerint. Adfectus hic vel idiopathicus eſt & primarius morbus vel ſymtoma, quod accidit aliis morbis, maximeq; ſocius eſt peſti variolis petechialibus febribus podagræ retropulſæ febribus ardentibus & inflammatoriis.

§. V.

Inflammatio ventriculi ut adfectus eſt periculoſiſſimus, ita etiam communiſſimus, qui plures opprimit præcipitatque. Mirum tamen, quod tam parca hujus fiat mentio tam apud veteres quam apud recentiores. Hippocrates, ni fallor, nullibi inflammationis ventriculi, vel ejus orificii meminit, præcordiorum vero meminit inflammatorum de vict. acut. §. 36. p. 298. ed. Lind. Et in Coac. prænot. p. 548. §. 2. hæc habet: *Oris ventriculi dolor & pulſus præcordiorum febre perfrigerata, malum tum alias, tum ſi inſuper exudant.* It. *Præcordiorum dolores tum alias mali ſunt, tum ſi alvos humectent.* Et p. 681. exemplum hujus inflammationis cum febre l. 1. epidem. in æ-

groto XI. adfert. Hic quoque locus respicit in Coac. prænot. §. 317. p. 551. *Præcordiorum*, inquit, *dolores cum febre, si dolor intensus ad caput progressus fuerit, repente occidunt convulsivo modo.* Galenus in libris suis erysisipelatis stomachi facit mentionem. Inflammationis quoque stomachi meminite Cels. lib. IV. cap. 5. §. 15. his verbis: *At si inflammatio ventriculi subest aliqua, hanc fere dolor & tumor sequitur.* Ex veteribus quoque observat hoc malum Alexander Trallianus l. 7. c. 14. Cælius Aurelianus Methodicorum summum decus l. 2. de morb. ac. cap. 20. sub nomine cardiacæ passionis comprehendit hunc nostrum adfectum adfirmatque, *ejus essentiam in stomacho atque ore ventris esse quærendam & emergere frequentius quinta vel sexta die in febribus ardentibus continuis vel inflammatis.* Et cap. 32. hanc *sequi* adserit *febrem celerrimam* & inflammatoriam pulsum celerem cum siti modica pulsu parvo genuum gelido stupore, it. cum vigiliarum adsiduitate,

Recentiores etiam raro hanc materiam in suis libris tractarunt. Sennertus brevis est in hoc malo exponendo. Ettmüllerus rarum adpellat adfectum. Verum sæpissime occurrens adfectus vel pro inflammatione hepatis vel pro cardialgia illis accipitur. Jam dudum id notavit Galliæ ille Hippocrates Fernelius l. 6. c. 2. de part. *Inflammationi ventriculi*, inquit, *adfinis est inflammatio hepatis, quæ vel summum jecoris lobum, quo ventriculus obtegitur, vel incumbentem illi abdominis regionem occupat. Tumor enim prominens & circumscriptus cum dolore in ventriculo sito inest, & febri, & aliorum malorum plurima, ut proinde vel experientissimos medicos sæpius fallat. Distinguitur autem sola symtomatum vehementia & pernicie, quandoquidem in ventriculo omnium sævissimæ inflammationes incidunt.*

Cardi-

Cardialgia vero & inflammatio ventriculi multum inter se conveniunt ob plurima symtomata, quæ utrumq; horum adfectuum concomitantur. In eo tamen differentia est, quod in cardialgia deficiat febris, deficiat etiam ardor intensior fixus in ventriculi regione; deniq; clementior benigniorque symtomatum sit accessio.

§. VI.

Jam non immerito quærendum mihi videtur, unde tantum periculi, tantum discriminis ventriculo inflammato immineat. Nam cum aliæ corporis partes profundioribus & gravioribus pateant inflammationibus, v. g. pulmones mesenterium uterus renes: minus tamen habent periculi, nec tam celeriter hominem conficiunt. Quo magis admirandum ac investigandum puto, unde hæc inflammatio tantum mali secum adferat. Non credibile enim est, illam sangvinis paucitatem quæ in ventriculi vasis residet, solum vitæ adeo periculose insidiari. Medici ab adsumto veneno propter ventriculum inflammatum absolutam lethalitatem judicant. Indagandum igitur sollicitius, qua ratione inflammatoria stasis vitam tam celeriter opprimere possit. Vulnera ventriculi absolute lethalia non sunt, cujus rei testes cultrivori, quorum ex ventriculo vel dissecti cultri, vel per suppurationem expulsi fuerunt. *Dolæus in Chirurgia c. 49. l. 11.* expresse scribit, Ventriculi vulnera non solum superficialia, sed & profundiora Limburgi curata fuisse. In ulcerationem & abscessus etiam abire ventriculum inflammatum & in lentam hecticamq; febrem tandem desinere quædam nos experientia docuit. Ejusmodi vero suppuratio sine præcedente inflammatione consistere nequit.

§. VII.

Nostram itaque sententiam ut hac de re exponamus,

mus, ita nobis videtur: sanguinis in vasis stasin inflammatoriam in se spectatam causam non esse mortis & tam tristium symtomatum, à quacunque etiam causa proficiscatur. Longe alio ex fonte hæc derivanda esse, liquido adfirmamus. Nempe duplex mihi videtur statuenda causa tanti periculi in inflammato ventriculo. Prima nempe spasmus violentissimus, qui præcurrit semper inflammationem, & hic unus hic solus fere est, qui inflammationem progenerat. Altera est, quod ob stagnantem sangvinem spasmus adhuc augeatur partesque inde nobilissimæ nerveæ irritentur. Inflammatio igitur per se non jugulat sed spasmus potius cujus sævitia post inflammationem magis cumulatur. Spasmus vero ejus est naturæ, ut si partem sensibiliorem nerveamque invadat, maximas in universo corpore perturbationes motusque vitæ inimicos adversosque excitare possit. Gravissimorum morborum ratio plerumque ex spasmo nervosarum partium est deducenda. Est passio iliaca, quæ cito hominem interficit cum singultu convulsione delirio extremorum frigore dolorisq; atrocia alvique contumacissima obstructione. Si quæris causam tam subiti tam vehementis mali: Spasmus est intestinorum tenuium motusque peristaltici inversio, ob incarceratum & pondere fæcum oppressum intestinum. Passio colica, quæ spasmodica & convulsiva dicitur, immanibus tormentis adficit ægrotos, ut propter animi deliquium & summam anxietatem in vicinia mortis sint constituti. In medio ureterum calculus asperior vel grandior hærens spasmorum inde resultantium vehementia vomitus anxietates corporis refrigerationes, calorem, animi deliquium, tremores contractiones & convulsiones producit. Spasmus duræ matris convulsionem totius corporis musculorum universalem sive epilepsiam excitat. Quam

graves

graves adfectiones dentium ſpaſmodicus dolor producat, non modo infantes, quibus dentes erumpunt, ſed & adultiores quibus nerveæ dentium membranæ à ſero acri vellicantur cum ſummo tædio moleſtiaque experiuntur. Vellicatio tunicæ nervoſæ tendinoſæ, quæ meatum auditorium tuetur, tantum dolorem & ſpaſmum parit, ut cor præcordiaque conſtringendo anxietates animi deliqvia, deliria & quandoque convulſivos partium motus efficiat. Novimns exemplum, ubi lapillus in meatum auditorium infantis intruſus, ſolo ſpaſmo epilepſiam anxietates vigilias calorem præternaturalem & miram anxietatem excitavit. Hæc ſymtomata mox remiſerunt, ubi relaxatæ fuerunt à ſpaſmo fibræ, inunctione olei anodyni. Imo poſt hæc ſternutatione facta, lapillus qui parum commode extrahi poterat, ſponte excuſſus fuit. Silentio prætermittimus articulorum dolores acerbiſſimos, qui ſimili ratione univerſum corpus adficiunt, teſtantibus id pulſu celeri, febri, anxietate, vigiliis mentisque perturbatione.

§. VIII.

Ex his, quæ adduximus, abunde demonſtratum arbitror, ſpaſmum vehementem in hac ſenſibiliſſima nervea, quæ cum tot partibus conſentit, parte, ventriculi nempe inflammationem, tantumque ſymptomatum cumulum inducere. Nam certe hic omnes nobiliores partes in conſenſum pertrahendo omnem ordinem motuum C. S ſcilicet & excretiones ac ſecretiones turbat atque pervertit. Atque adeo percommode ex ſpaſmo ſymtomatum, quæ ventriculum inflammatum infeſto agmine adpetunt, ratio facile conſtabit.

§. IX.

Ac primum quidem ſiſtit ſe nobis intoletabilis illa circa præcordia anxietas, quæ nil niſi ſpecies ſpaſmi eſt exiſti-

existimanda. Hic spasmus ad diaphragma pulmones & cor tendentes nervos comprimit, liberumque S. C. per has partes retinet intercipitque. Ipsam hanc anxietatem variis vocibus *Hippocrates* denotat, & quidem talibus, quæ gravitatem hujus mali perquam eleganter exprimunt. Vocat illam δυσφορίαν ῥιπτασμὸν βλησρισμὸν ἄσην ἀλυσμὸν & ἀπορίαν. Quæ voces id symtomatis genus pulchre significant, cum ægri varias decubitus formas expetunt, & impatientes certi loci certæque sedis varie se jactant atque movent, modo se attollendo modo dejiciendo, modo in latus modo in ventrem vel in aliam figuram corpus doloribus fessum disponendo. Inquietudo enim anxietatis est comes, & provenit identidem à vellicatione nervorum & C. S. per totum corpus inæquali atque impedito. Pulsus durus parvus & frequens, qui omni graviori spasmo nostroque etiam morbo adsociatur à nimia strictura fibrarum cordis musculosarum provenit. Inde ejus libera diastole & receptio sangvinis item expedita systole expulsioque impeditur. Hinc S. C. tarde progreditur, lentiusque justo per cor & pulmones consvetum iter explicat, sique cordis nervi nimium spasmo stringuntur, cessat plane ejus debita systole atque diastole & ita suspenditur ad tempus C. S. & fit animi defectio. Extremorum frigus partim stricturæ quæ meatus & vasa capillaria premit partim languidiori sanguinis influxui est adscribenda. Referendus huc sudor frigidus, & facies sub tali adfectu Hippocratica. Concavi fiunt oculi nasus acutus, facies livida, tempora collabuntur, musculi subsident, quæ cuncta vehementiæ sævitiæque spasmi & spasmodicæ stricturæ sunt attribuenda. Hoc enim modo fit, ut legitimus sanguinis adfluxus, à quo calor color & vigor faciei dependet, male intercipiatur.

Vomi-

Vomitus inflammationi ventriculi jungitur ob fortiſſimam conſtrictionem ventriculi & hanc orificii ſiniſtri & oeſophagi inde ſequentem dilatationem. Hac quodcunque in ventriculo continetur, fortiſſimo motu impellitur ſurſum atq; ejicitur. Vomendi vero niſus, licet irritus, fit à conſtrictione utriusque orificii, unde denegato exitu nihil redditur. Neque minus formidanda alvi pertinax conſtrictio, quæ nihil ejicit nec admittit injectos clyſteres, dum membranæ inteſtinorum ſpaſmo conſtrictæ cavitatem inteſtinorum adeo coarctant, ut nihil poſſit in ipſa inteſtina penetrare. Alvi enim debita & ordinaria dejectio exigit tonum periſtalticum inteſtinorum ſalvum atq; incolumem. Læditur plerumque hic tonus vel dilatatione nimia vel conſtrictione, utrumque vero in ſpaſmo fere accidit, dum altera pars nimium contrahitur, altera relaxatur, & ſic progreſſus inhibetur eorum, quæ intra inteſtina continentur.

§. X.

Non prætereundus eſt ſingultus, quo non frequentius & quod plus periculi minetur ſignum noſtræ inflammationi jungitur. Hic ſi accedit huic malo, ſiniſtrum ſane morbi eventum augurari licet, neque quidem fallet augurium. Fatendum omnino, ſingultum edi à diaphragmate, comprobante hoc vibratione quæ circa præcordia obſervatur. Non raro etiam idem accidit cum reſpirationis vitio & ſonitu qui fit non tam à flatu per gulam emiſſo quam ab aere per aſperam arteriam eliſo atque in larynge fracto. Utcunque vero hoc concedamus, negari tamen non poterit, quin ipſum diaphragma ad hunc motum à ventriculo ventriculique ſiniſtro orificio concitetur. Multos ego novi, qui ex nimia ciborum repletione vel acriorum rerum uti piperis uſu hoc malo gra-

viter adficiantur. Et ne obſcurum hocce eſſet, remota cauſa ipſum malum removetur, mitigata nempe vel diluta acri materia, vel evacuato ventriculo. Neque vero mirum eſſe debet, cur diaphragma ex ventriculi adflictione patiatur. Nam oeſophagus mediante membrana ipſi cum pleura communi & inferius juvante membrana cum peritonæo communi connectitur. Præterea à reliqua diaphragmatis parte, ubi gulam illud tranſit, filamenta nerveæq; membranæ arctisſimo veluti vinculo conjunguntur & ulterius progreſſæ cum rectis ventriculi fibris maxime coeunt. Tumor in præcordiis quandoque deprehenditur. Hic nil niſi ventriculus eſt quia fibris circa utrumq; orificium conſtrictis a flatibus, & contentis exitu intercluſo, neceſſario ejusmodi exurgit moles. Trahit hic tumor comitem maximas anguſtias, dum nempe ſurſum premit diaphragma, ut libere moveri nequeat. Icterus perſæpe noſtro adfectui adſociatur, præſertim ſi duodenum ſimul ſpaſmo corripitur. Hujus enim tunicis violentius conſtrictis conſtringitur & cholodochus ductus, qui per ejus membranas longa & obliqua via fertur. Inde bilis infuſione in inteſtina impedita, neceſſe eſt, ut in lympham regurgitet, quæ totum corpus luteo colore inficit. Ulterius convulſiones non niſi ex ſpaſmo ſunt derivandæ. Nam vehemens ventriculi ſpasmodica conſtrictio in conſenſum trahit duram cerebri matrem, quæ omnes nervos tam ex cerebro quam ſpinali medulla molli ſinu complectitur. Hæc ſi ſpaſmo infeſtatur, fit convulſio muſculorum univerſalis ſive epilepſia. Ultimo loco dicendum de delirio inflammationis noſtræ non infrequenti ſymtomate. Naſcitur hoc, dum ſanguis propter conſtrictam duram matrem in circulo ſiſtitur & inflammationem excitando mentis uſum vel imminuit, vel plane extingvit.

§. XI.

§. XI.

Ipſa vero inflammatio ventriculi identidem ſpaſmi ſoboles eſt. Conſtat enim hanc ipſam fieri à ſanguine in vaſis hærente & velut incluſo. Unde venæ tument, ingens fit ardor, arteriæque pulſant. Nam ſpaſmus ejus eſt indolis, ut conſtrictione venas, quæ minorem reſiſtentiam ob defectum pulſus habent, facile comprimat, anguſtet, unde regreſſus ejus impeditur & inflammationum fiunt natales. Dixerunt id veteres attrahere dolores, adfluxum humorum concitare. Quod ipſum quidem ipſa comprobatur experientia, & ratio etiam facilis, quippe dolor fit ex ſpaſmo. Qui dum venas conſtringit ſanguis & humores in arteriis reſidentes congeruntur. Unde turgent & tument à ſangvine vaſa, & niſi progreſſus illius adjuvetur, ſuccedit inflammatio. Quapropter graviores dolores inflammationem plerumque poſt ſe trahunt. Ex quo intelligitur, ventriculi inflammationem à veneno vel alia cauſa irritante exortam ſpaſmi eſſe effectum & teſtari de truculenta validiſſimaque hujus tyrannide. Tollit itaque non tam inflammatio quam ſpaſmus, qui cauſa eſt illius & ex qua inflammatio augetur & exaſperatur. Unde adparet, tonum & motum ventriculi in hoc malo maxime eſſe læſum.

§. XII.

Expoſita ſic cauſa formali & proxima noſtri adfectus, quæ tam gravia progignit ſymtomata, jam ad eas cauſas inveſtigandas nos convertimus, quæ ſpaſmodicæ ſævitiæ in ventriculo lenocinantur. Et uti noſtra methodo omnes omnium morborum cauſæ in materiales & immateriales diſtinguuntur: ita ab his initium ſermonis faciamus. Primum vero vehementiſſima animi commotio ſe ſiſtit, quæ fit ex iracundia. Loquitur experientia vul-

garis, excandeſcentiam nimiam plerumque ſuppreſſam conſequi compreſſionem moleſtiſſimam circa ſcrobiculum cordis cum ardore præcordiorum alvi adſtrictione, oris amaritie vigiliisque. Succedit ſæpius icterus item febris. Longum eſt repetere tot exempla eorum, qui ab ira miſere extincti fuerunt, cum hæc ipſa abunde practicorum libri ſuppeditent. Ipſe Dn. Præſes ſæpius obſervavit, ex ira inflammationem ventriculi ſubortam. Tale exemplum prodidit Hildanus centuria VI. obſerv. 34. Licet vero inflammatio ventriculi ex ira concitata periculoſa admodum ſit, periculoſior tamen evadit & quæ parum læti promittit, ſi vomitoriis purgantibusque oppugnetur. Patet & hic campus dicendi de noxa horum medicaminum, niſi ab hoc inſtituto ipſius Domini Præſidis obſervationes nos revocarent. Commode in mentem ipſi incidit elegans Canonici Halberſtadienſis hiſtoria, quæ abunde inſtitutum noſtrum illuſtrabit. Is pulcre ſanus cum inter rixas atque jurgia vehementiſſime excanduiſſet, mox vinum calidum ſuperbibiſſet, quod vulgo Sect adpellant, inſequenti die ſtatim perſentire cœpit conceptum intra venas malum. Tum enim incredibiles dolores circa præcordia, horum anguſtiæ & conatus ad vomendum. Porro ardor ſtomachi inque ſtomacho aliquid inhærens videatur, quod exitum moliretur. Advocatur medicus, rogatur in conſilium, præſcribiturque vomitorium ex ſulphure antimonii aurato compoſitum. Sumit hoc æger eoque ſumto ter bene vomit ſed ſine levamento, imo potius doloribus accreſcentibus. Iam pulſus parvus & fere nullus, jam frigus frigidusque ſudor parum ſpei ad meliora oſtendunt. Mox ægrum etiam mens antehac illibata & convulſionibus accedentibus ipſa vita deſerit, intra x. horarum ſpatium ægro extincto

tincto. Diſſecto cadavere in fundo ventriculi plures videbantur maculæ partim nigræ partim rubræ nonnullæ etiam altiores, non obſcuro indicio, ſpaſmum cum ab ira tum ab emetico ſuſcitatum cauſam inflammationis ac ipſius morbis extitiſſe. Docet hæc hiſtoria, quantam potentiam ira exerat in ſpaſmis concitandis circa regionem ventriculi. Excipit iram ut plurimum gravis compreſſio circa illum locum, in quo pylorus & duodenum ſitum habent. Non infrequens etiam eſt obſervatio, iracundiæ ſuccedere icterum. Cujus rei non alia dari poteſt ratio, quam ſpaſmus, qui ad ductum cholodochum pervagatus illum conſtringit, & hoc ipſo efficit, ut bilis in lympham regurgitet. Tali exinde in caſu non aperientia, ſed anodyna & ſedativa ſummam opem adferunt, id quod & Sylvius. CL. Medicus, ſuo etiam tempore obſervavit. Deinde ira ſurſum protrudit bilem, unde os amaro ſapore repletur & ad vomendum fit cupiditas, conſtricto nempe pyloro. Colligere ex eo jam erit facillimum, in ejusmodi caſu parum convenire vomitoria, cum ad ſpaſmos teneras ventriculi fibrillas irritent, & ipſos ſpaſmos augendo ad noſtrum malum viam facile aperiant. Eadem cautio tunc maxime adhibenda eſt, ſi ventriculus proclivis eſt ad ſpaſmos, ubi vel abſtinendum plane iis, vel parciſſima in doſi eſt utendum. Meminit Dominus Præſes funeſti caſus, quem imprudens vomitorii uſus excitaverat. Balneator quidam, ultra ſortem ſuam ſapiens, uti genius eſt horum hominum, feminæ tertiana laboranti vitrum antimonii in ſubſtantia ad grana IIX. dederat. Hoc cum adſumpſiſſet mulier, accedente febre, inſigni vomitus frequentia exercebatur, remittente illa purgatio & vomitus identidem recedebant, ſed cum magna virium amiſſione. Redeunte febre febrisque indivulſo comite frigore,

vomitus purgatioque repetunt idque cum summo miseræ mulieris dolore ac intoleranda prope anxietate. Cum tertia fieret febris accessio, accedebat rursus vomitus, accedebat dolor sed jam acerbissimus, & qui suprema instare non obscure significabat. Nec paulo post summa inquietudo, extremorum frigus, animi defectio & convulsio, postremoque omnium mors ægrotam occupat. Apertum cadaver inflammatam ostendebat partem ventriculi inferiorem maculis hinc inde nigris ac rubicundis, tam in duodeno quam in intestinis adparentibus. Et quod magis admirandum, antimonii pulvis crustaceæ tunicæ adhuc inhærebat, unde manibus plane causa mortis tangi poterat. Ab adsumto croco metallorum puellam quinque annorum extinctam fuisse, *Blasius* refert in observ. Anat. vomitu vehementissimo & convulsionibus præcedentibus. Aperto cadavere, angustus & contractus fuit repertus ventriculus, ut ovi magnitudinem vix referre videretur, vesica fellea præter modum turgida, ut de facili ventriculi inflammatio deprehenderetur.

Summa proinde cura artem exercentibus est providendum, ne cum impetu quodam vomitoria rapiant, sed suspensa manu ægris exhibeant. De sangvinis missione in apoplexia adhibenda dicit C. Celsus, illam vel occidere vel liberare. Idem ego adfirmaverim ut de ceteris medicamentis validioribus, ita etiam de iis, quibus vomitus evocari solet. Non præstantius sane medicamentum, si tempestivus eorum usus fuerit, non perniciosius contra & quod perinde formidandum, quam hoc ipsum auxilium. Viderint proinde medici, quam recte faciant, qui ventriculum ira commotum vomitoriis oppugnant ac exasperant, Tantum enim abest, ut hæc remedia in hoc adfectu expediant, ut ipsum dolorem atque morbum red-

dant

dant ferociorem. Prudentis potius Medici eſt antiſpasmodicis rem agere, eoque inprimis adniti, ut ſpaſmorum vehementia ac furor omni modo exarmetur. Demus hoc omnino, ipſam naturam pronam ac proclivem tunc videri ad vomitum & ad hunc urgeri quaſi atque ſtimulari, pyloro nempe fortiter ſe contrahente. Demus etiam, ipſos ægros ſæpe anceps hoc remedium depoſcere. At hæc omnia, quæ invitare poterant medicum ad dandum vomitorium ipſius potius ſagacitatem commonere debent, ut omni modo illud reſpuat rejiciatque.

§. XIII.

Non minus periculum adferunt adfectui noſtro illa purgantia, quæ acriora & valentiora ſunt. Eſt illis eadem perimendi ratio. Nempe ſpasmis agendo inflammationes in ventriculo & inteſtinis excitant. Evenit id inprimis iis, quibus prima regio crebris ſpasmis exercetur, vel qui ob bilem acriorem & copioſiorem propius ſunt poſiti ſtomachi inflammationibus. Aliquot ab hinc annis Dominus Præſes memorabile exemplum in Chirurgo hujus loci obſervavit. Hic accepto vehementi purgante ex elaterii helleborique nigri extracto nec non ex trochiſcis alhandal. & gummi gutt. ſtatim cum magnis torminibus crebriorem alvum dejecit. Circa veſperam frigidæ cereviſiæ aliquot menſuris in cella Senatus oppidani hauſtis, additisque aliquot taleolis raphani ruſticani, nocte & inſequenti mane de ingenti dolore querebatur cum anxietate præcordiorum, inquietudine vomendiq; cupidine. Acceſſit paulo poſt febris, pervigilium virium defectus faucium inflammatio cum pituita acri viſcida glandulas obſidente. Tandem ſingultus ſupremæ horæ index ſecutus ipſam mortem attulit. Nullum dubium eſt, quin inflammatio ventriculi adfuerit, ſuborta quidem ab acri cauſtica

purgan-

purgantium resina firmiter ventriculi tunicis infixa, quæ continua rosione ventriculum ad spasmos sollicitavit. Inde inflammatio, inde illi dolores, qui ex frigido potu semper inimico morbis spasmodicis facti sunt intentiores. Novimus etiam exempla, ubi in tertiana continua ex fortioribus purgantibus eadem fere symtomata necem intulerunt. Nam in omni tertiana sive simplex sive duplex & continua sit, spasmi vexant ventriculi regionem, vomitu id ipsum contestante. Idem patiuntur ductus biliarii, unde febre hac laborantes non raro etiam ictero implicantur. Sedulo igitur monendi sunt qui artem faciunt, præsertim tyrones, quibus salus ægrorum curæ cordique est, & qui conscientiæ consulere cupiunt, ut his medicamentis circumspecte utantur. Quod quidem diligentius ipsis observandum, ubi prima regio ad spasmos promta non mediocrem inflammationis metum injicit.

§. XIV.

Nunquam vero solennior frequentiorque inflammatio ventriculi occurrit, quam ubi fuerit adsumtum venenum causticum præsertim ex mineralium regno petitum. Et hoc nomine famosum est arsenicum, de cujus infelici effectu plures historiæ ac observationes à practicis commemorantur. Equidem non negari potest, mercurium sublimatum ipso arsenico vehementius potentiusque esse venenum, nihilo tamen secius si frequentiam funerum spectes, quæ hoc ipsum dedit, adeo cum illo non certaverit solum, sed etiam facile superaverit. Rara enim exempla rara mentio in libris de mercurio sublimato, quod homines interfecerit, cum de arsenico multæ & copiosæ suppetant historiæ. Si rationem hujus rei expetis non alia est, quam arsenici sapor nihil acre causticumque præ se ferens & ipse error hominum, propter similitudinem pro

saccharo

ſaccharo ſæpe adſumentium. Arſenico extincti, ubi illos aperueris, ventriculum inflamatum ſemper oſtendunt, eumque variis maculis aphtis ac ruboribus ſuffuſum. Atque adeo ventriculi inflammatio non modo eſſentiale ſignum veneni corroſivi adſumti & olim habita eſt & adhuc habetur; ſed vix commemoratur etiam inflammatio ab alia cauſa proficiſcens niſi è veneno, licet illa ſæpius ab internis cauſis excitetur. Illud tamen memorabile, has inflammationes non proximam mortis cauſam eſſe, ſed potius de ſpaſmis teſtari, qui per totum corpus ſe diffundentes ordinem vitalium motuum turbant & hac ratione non dubiam mortem adferunt ipſa celeritate conſpicuam. Iterum hic ad partes mihi eſt vocandus, ſed ſumma cum laude Clariſſimus Wepferus, qui in cicuta aquatica hanc rem variis pulcherrimisque comprobavit experimentis. Nam cum ex regno vegetabili & minerali varia venena variis animantibus dediſſet, adnotatis diligentiſſime prius ſymtomatibus poſtea diſſectis animantibus vel extinctis jam, vel cum morte adhuc conflictantibus, ventriculum arctiſſime conſtrictum atque ínflammatum deprehendit.

§. XV.

Hactenus de venenis externis, quæ inprimis homines formidant, jam ad ea venena tranſimus, quæ intra corpus noſtrum latent, inque ipſo generantur. Non minus ab his expectandum periculum, ſive vehementiam ac nocendi ſpectes celeritatem ſive ipſa ſymtomata ac ſigna, quæ cum illis habent communia. Igitur & ab his, uti à ceteris venenis, inflammatio ventriculi non raro provenit. Ipſa certe peſtis, quæ celerrime præcipitat, non alio modo hominem interimit, quam quod virulentum miaſma cum ſaliva deglutitum in ventriculo ſpaſmos pariat & ex ſpaſmis inflammationem. Cujus quidem rei

testes sunt dissecta cadavera, in quorum ventriculo eschara quædam sphacelosis maculis obducta plerumque invenitur. Porro ipsa signa ac symtomata, uti animi deliquia frigidi sudores, summæ anxietates denique singultus abunde id testantur.

Petechialibus febribus retrocedentibus vel non expulsis petechiis à sale acerrimo ortis crebro feralis inflammatio ventriculi sese adsociat ex essentialibus signis probe cognoscenda.

Idem malum quam sæpissime accidit à podagra intra corpus remanente, cum nempe illa vel externis linimentis intra corpus compellitur, vel deficiente virium robore non foras ejicitur. Tum enim salia acria intercluso ipsis consveto exitu ad alias partes divertunt & periculosa mala maxime inflammationem ventriculi excitant. Pessima igitur consvetudo est, quæ inter nonnullos nostri sæculi medicos invaluit, qui externis linimentis sedativis ex camphora spiritu vini opio constantibus vel etiam emplastris anodynis sævienti podagrico dolori occurrunt. At quam infelici sæpe successu ejusmodi remedia adhibeantur à quibus omnino abstinendum erat, ipsius Dn. Præsidis observationes confirmant. Multa ille novit exempla, quæ adferri possent, nisi sequentia sufficerent. Ita periit non ita pridem Generosus Vir in vicinia. Is cum per multos annos podagræ sævitiam sustinuisset, multis tentatis remediis medici consilio tandem ad emplastrum saturninum refrigerans confugit. Placet statim hoc dulce venenum, quod ingruentem dolorem pedibus pectori & dorso admotum egregie levare videretur. Ita per biennium hoc ipso utitur ceu singulari adversus imminentes dolores præsidio, donec illud tandem fefellit. Nuper enim vehementiori ira commotus statim emicare sensit dolores podagricos

gricos, qui jam non amplius pedes & exteriora occupabant, ſed ad interiora remeaſſe videbantur. Neque in obſcuro erat, ventriculum inprimis pati ac ad inflammationem pronum. Igitur jam miræ anxietates, febris cum pulſu parvo & inæquali nulloque ſomno aderat. Nec multo poſt ſingultus per V. dies continuus, item ardor faucium cum ſiti inextinguibili & anxietatibus ab adſumto liquido auctis conſequebatur. Hoc modo cum nulla ſpes ſalutis ſupereſſet nonus ab invaſione dies dolorum vitæque finem ægro adtulit. Manifeſtum exinde, non podagram, ſed inflammationem ventriculi, quæ in conſenſum trahit totum fere corpus, ægrum extinxiſſe. Materia enim podagrici doloris ſerum bilioſum cauſticum eſt, quod glanduloſis articulorum membranis inſidet. Hoc ſi non propellitur motu febrili critico, ſed ſpaſmi juſto maturius ſedantur, in corpus regreditur & in membranaceas inprimis partes furorem ſuum effundit, ſpaſmos nempe concitando. Incredibile quantis tunc doloribus, quam indignis tormentis ventriculus & inteſtina torqueantur, ita quidem, ut non raro inflammatio & ipſa mors exinde ſubſequatur. Quod me recordantem in ſe morari cogit ſimilis Generoſi cujusdam Viri valetudo, qui in præſenti Dn. Præſidis curæ conſilioque ſe commendavit. Hic cum longa & iniqua podagra conflictatus remedium doloris in externis quærere cœpit. Igitur admotis linimentis ex ſpiritu vini camphora & opio paratis egregie ſibi allevatus videbatur, remittente nempe per aliquot annos dolorum inclementia. At quantum fruſtrata fuerit hæc medicina, exitus docuit. Proxime enim in cachexiam pedum tumorem & quod pejus ceteris aſthma convulſivum incidit à quibus malis ægre liberabitur. Diſcant exinde prudentiores Medici temperare ſibi ab ejusmodi

remediis, ne pro medicina venenum ægrotanti adferant; diſcant etiam inde, ſumma cum cura ac ſollicitudine opium adhibere. Hoc enim in podagra imprudenter datum, quantum malorum excitet, præter adducta jam ſequens demonſtrabit hiſtoria. Vitriarius quidam hujus urbis diu excruciatus podagræ doloribus, opii eſſentiam adſumpſerat, ſperans hac ratione fractum iri mali vehementiam. Sed falſo: Paulo poſt enim podagra in corpore velut vinculo quodam retenta dolores ſummos procreavit, qui infixi velut præcordiis circa cordis ſcrobiculum maxima cum anxietate emicabant. Increſcebat mox valetudo, increſcebant dolores & accedente ſingultu poſt graviſſima tormenta ægrum conficiebant. Adeo opium non dolores ſed vitam potius extinxerat.

§. XVI.

Ventriculi inflammatio comitari etiam quandoque ſolet eos, qui variolis vel morbillis decumbunt. Hi enim vel retrocedentes, vel ad exteriora minus recte exeuntes, ad interiora ſerpunt & præcordia ventriculumque maxime infeſtant. Solet hoc accidere cum ob malignitatem, tum ob molem peccantis materiæ, qua hæc exanthemata impedita intra corpus remanent cum maximo ægroti detrimento. Vidimus non paucos variolis deceſſiſſe, quibus non alia cauſa mortis fuit quam ventriculi inflammatio, quæ ex ardore circa præcordia virium defectu extremorum frigore faucium inflammatione ſingultu denique cognoſcebatur. Ita Nobilem Virginem Cizæ expiraſſe, D. Præſes admonuit. Graviter morbilli hanc adflixerant & morbillis menſtruorum fluxus accedebat. Hunc Medicus ceu minus ſalutarem ſiſtere tentabat, & ſiſtebat etiam, additis & volatilibus ſpiritibus ad promovendam exanthematum expulſionem. Prodierant quidem morbilli, ſed cum

cum exigua levatione mali, quod hoc ipſo magis accreviſſe videbatur. Septimo adpetente die magnus ardor & præcordiorum dolor ægram occupat, item pulſus inæqualis & frequens cum delirio & ſingultu, quibus malis illa mox ſuccubuit.

§. XVII.

Dicendum jam de bile magna, & non infrequenti cauſa inflammati ventriculi. Hæc enim in cyſtide fellea retenta, ſive id ob calculum illius ductus obſidentem, ſive à ſpaſmo meatus hoſce conſtringente fiat, facillime adfectum noſtrum progenerat. Multa & clara hujus rei habuimus exempla & habent etiam medicorum commentarii: ſuffecerit tamen pauca adduxiſſe. Studioſus quidam melancholici temperamenti paucis abhinc annis variolis corripiebatur. Erumpebant circa tempus ordinarium variolæ, ſed cum ſiniſtro ſtatim augurio, quippe nec attolli nec in pus abire videbantur. Pauco interjecto tempore æger de anxietate pectoris conqueritur, conqueritur ſimul de dolore exurente præcordia & ſumma laſſitudine, ut non ſine cauſa inflammationem ſtomachi ſuſpicaremur. Nec mora: ingraveſcit malum, fit ſingultus & denique convulſio fatalem adfert neceſſitatem. Diſſectum corpus omni fere pinguedine deſtitutum videbatur, niſi quod membranæ, quibus illa alias adhæret, paucis oleoſis globulis obſideretur, idque tam externe ſuper muſculos, quam in abdomine, ubi ejus copia alias obſervatur. Muſculoſa contra caro ſolito durior & ultra modum grandior ac craſſior adparuit. Ventriculi fundus totus inflammatus erat, fellea vero veſicula materia liquidam referente picem turgeſcebat, velut cartilagine quadam occluſis meatibus. Hærebant porro multæ guttulæ acerrimæ bilis in concavo hepatis, quæ non minus veſicæ inſperſæ erant & vici-

num colon dextrumque ſtomachi orificium flavo eoque fœdo colore infecerant. Ecquis dubitaret, quin bilis omnium malorum cauſa fuerit, tum variolarum maligne procedentium, tum feralis inflammationis & ipſius mortis hanc conſecutæ. Idem malum eodemque ex fonte procurrens ante breve tempus abſtulit egregium Virum Illuſtriſſimi Comitis cujusdam moderatorem. Hic ex abuſu horæorum fructuum tertianam ſibi contraxerat, cumque interea nec vacaret morbo, nec à profectionibus idque frigidiore cælo ſibi temperaret, mox in pejorem morbum febris eſt commutata. Itaque ad nos accedens de intolerabili circa præcordia æſtu querebatur, noſtrumque rogabat conſilium. Neque vero cauſa morbi adeo latere nos potuit, quin ſtatim inflammationem ventriculi ſubeſſe deprehenderemus, quam non obſcure demonſtrabat præter ardorem ſummum pulſus parvus durus & inæqualis. Præterea ab omni liquido accepto pejus ſe habebat, quibus omnibus & icterus ſe adjungebat, cum lævo ſane omine exuperandi morbi. Ut primum ſpectatis remediis obviam itum malo, remittebant modo dolores, modo vehementiores recurrebant. Altero vero die, cum adventaret febris, cum majori impetu recrudeſcebant. Ego interim cum extra urbem cogerer excurrere, mox redux ægrum deceſſiſſe cognoſcebam. Nec fefellit meum judicium. Cadavere enim aperto, ventriculum, cujus partem adhuc ſervo, mire inflammatum inveni. Præter hæc ductus cholodochus multis iisque nigris calculis obſtructus erat, ipſa vero veſicula bilioſo humore repleta. Ex quibus facile intelligitur, non obſtructionem ſolum, ſed acrem etiam bilem nervos hepatis ventriculique irritantem cauſam icteri ac inflammationis præbuiſſe. Adde quod ſpaſmus febrilis ſpaſmos jam per ſe effrænes magis
effe-

efferaverit, & sumptum fortasse purgans ad causam morbi non parum contulerit.

§. XVIII.

Simile quid in illustrissimo Comite de Harrach observare contigit Dn. Præsidi, cum in thermis Carolinis versaretur. Summus hic Vir per biduum sumtis thermarum aquis statim sentire cæpit urinæ suppressionem. Conjectura fuit de calculo vel hærente in ureteribus, vel etiam de spasmo hos ductus coarctante. Optimum proinde visum fuit antispasmodicis & emollientibus laboranti subvenire. Adhibetur interim alius Medicus in consilium, qui purgantibus & vomitoriis malum adgredi constituit, ratus nempe, viscidam saburram in ventriculo & intestinis delitescentem causam esse hujus lotii retentionis. Igitur, me reclamante quidem propinat primo vomitorium, mox purgans satis validum. Purgatur æger vicesies malo interim nihil imminuto. Tandem emulsione data tanta copia ac vis urinæ instar loturæ carnis profluxit, ut quinque mensuras impleret. Nono morbi die omnia ingravescebant, summa anxietas, pulsus parvus celer inæqualis & quod omnino pessimum, singultus per duos integros dies continuus. Præter hæc faucium inflammatio cum albissima viscida pituita fauces obsidente, viriumque languor sequebantur, quibus malis confectus paulo post mortalitatem implevit. Post mortem tumor scirrhosus instar fabæ interne in vesica adparuit, quo tumore obsidente ejus orificium urinæ fluxus fuit impeditus. Ipsa urina, quæ retenta erat, similis erat loturæ carnis, erant ureteres extensi, renes flaccidi magni, eorumque substantia mollis ac velut dissoluta. Ventriculus cum œsophago inflammatione vehementi erat adfectus. In vesicula vero fellea lapides viginti minores & duo majores in ductu cholodocho hærebant ex eo exscindendi. Vesica urinaria valde turgida

gida, in cujus orificio, ut diximus, corpus glandulosum non dissimilis naturæ cum prostratis, cum quibus quasi continuabatur. Hic tumor à pondere urinæ ex copia thermalis aquæ depressus firmiter vesicæ ora claudens, contumaciter urinam supprimebat. Inde urina restagnans in ureteres & renes regurgitans horum substantiam corruperat. Accessit his supremum malum frequens purgantium usus intempestive à Medico exhibitus, quæ sine dubio ad flatus atque inflammationes non parum contulerunt. Ceterum vitium bilis ejusque suppressio ab obstructione ductus cholodochi utique ad ventriculi inflammationem multum contribuit.

Nam bilis hac ratione acris reddita per poros vesicæ transudat & subjectas partes vehementi ardore adficit. Pulcre Riolanus in enchirid. l. 1. c. 23. *Interdum cystis fellea vicina tangit, tingit ventriculum, ac si titione ardente ureretur.* Nec minus bene Platerus l. 2. Pract. p. 436. observavit ventriculum tingi macula lata lutea, unde perpetuus ventriculi ardor, cujus quidem ardoris causam in bilis vesicula multa bile turgente & macula lutea deprehendit. Imo nihil frequentius in praxi occurrit, quam ictericos a bile stagnante copiosa plexus stomachicos & cardiacos arrodente vomitus anxietates & ardores experiri. Quæ cuncta symtomata à spasmis, qui ventriculi regionem lacerant merito sunt deducenda. Eadem bilis caustica sæpe efficit, ut dysenteriæ malignæ inflammatio ventriculi conjungatur. Ita post dysenteriam malignam ventriculi fundum maculis obsitum repertum fuisse J. Paterson Hain in miscell. cur. ann. 1671. obs. 115. scribit. Cavendum proinde in ictero, ne ea adhibeantur quæ spasmos reddunt acerbiores. Nempe vomitoria, purgantia, calidiora acria frigus denique & frigidæ potiones. Icterus enim sæpius

præce-

præcedit inflammationem ventriculi, sæpius etiam sequitur. Ita ante annum Generosus Vir laborabat febre cum summa anxietate extremorum frigore & tremore. Quarto die icterus & septimo mors ipsa ægrum corripiebat. Neque dubium, duodenum inflamatione fuisse adfectum, unde ob stricturam vehementem ductus cholodochi bilis ad sanguinis & lymphæ massam regrediebatur.

§. XVIII.

Sunt & aliæ causæ maxime externæ, quæ ventriculum subita inflammatione adgrediuntur, inter quas frigidus inprimis potus est connumerandus. Hic post calefactum prius corpus intemperantius ingestus, quantas noxas excitet, vulgari etiam opinione comprobatur. Non vero alia causa hujus dari potest, quam quod sangvis motu prius concitatus, accedente frigore, mox in cursu sistatur & intra venas resideat. Unde stomacho inflamato sangvis in copia in ejus vasis colligitur, tumore dolore varisque spasmis inde concitatis. Omnes enim, qui moriuntur ex frigido potu inflammatione ventriculi & spasmis extingvuntur. Meminit D. Præses Quæstoris, qui hoc anno in thermis Carolinis morabatur. Hic contra medici monitum per duas horas balneo usus, post id una vice magnum poculum acidularum, quæ dicuntur Bnchsäuerling, siccavit. Ex eo tempore pessime habere cœpit, cum antea prospera valetudine uteretur. Aderat enim summus ardor, externorum frigus, somnus inquietus & plane nullus, virium debilitas nisus ad vomitum, pulsus debilis & frequens. Hæc symtomata ad sex vel VII. dies grassata tandem medicamentorum diaphoreticorum, it. infusorum calidorum ope feliciter propellebantur. Simile exemplum vidit D. Præses aliquo abhinc tempore in hac urbe, Studiosus quidam, cum in ludo gladiatorio corpus

E vehe-

vehementer commovisset, mox frigidam hausisset copiosius, gravissimis primum ventris torminibus, mox solenni illa præcordiorum æstu vexabatur. Hinc quotidie in pejus abeunti malo tertio die delirium & delirio convulsiones accesserunt. Neque multo post æger occubuit, inter lusum jocumque mortis causa inventa. Non silent de hoc malo medicæ historiæ, ex quibus juvat ex Blasio adduxisse, quam in Observ. anat. p. 424. commemorat. Juvenis 24. annorum cum motu vehementiore incaluisset, frigidum potum largius adsumpserat. Statim conqveri cœpit de maximo dolore pectoris & ardore circa cordis scrobiculum, & post paucos dies expiravit. In aperto corpore omentum gangrænosum ventriculusque inflammatus reperiebatur.

A vermibus non raro nostrum adfectum provenire, medicæ confirmant observationes. Refert Hercules Saxonia Part. 2. cap. 7. Prælect. Pract. puerum sexennem ex dolore summo ventriculi obiisse, & dissectum duos vermes in ventriculo exhibuisse. *Superiori*, pergit, *orificio* inusta erat macula ex rubro livescens ungvis in digito minori magnitudinem referens orta à punctione majoris lumbrici, qui ventriculo adfixus causa fuit anxietatis. A causa externa violenta inflammatio ventriculi nonnunquam gignitur. Ne longi simus in exemplis enarrandis sufficerit Hildani diligentia, qui à deglutita acicula funesta symtomata suborta observavit. Vid. cent. 1. obs. 64. A morsu vel ictu bestiarum inflammationem ventriculi nonnunquam proferri medicorum libri contestantur. Non tacendum hic, ventriculi inflammationi admodum esse expositos, eaque periclitari maxime illos, qui spongioso laxoque corporis habitu gaudent, & quibus fibras teneras & vasa exilia ac copiosa succorumque abundantiam natura

dedit

dedit. In hiſce ordinario ſangvinis progreſſio eſt lentior, quippe in ſpongioſo corpore propter fibrarum laxitatem neceſſarium deficit robur, ad fluidorum curſum promovendum. Impetus enim & potentia impulſus in tot innumeris parvisque ramificationibus valde frangitur, indeque tardior fit progreſſio. Deinde ætas juvenilis & virilis plus ceteris apta eſt ad inflammationes omnis generis ſuſcipiendas. Hæ enim ætates ſenſibiliores & ad ſpaſmos maxime proclives ſunt. Facit huc etiam ſuccorum copia proveniens in feminis ex menſtruorum vel hæmorrhagiæ criticæ ſuppreſſione, vel in iis, qui laute vivunt, ex intermiſſa ſangvinis miſſione, cui alias adſveverunt. Conſtans enim hæc regula, plethoricos magis obnoxios morbis quam qui proportionatam ad vaſa in venis ſalunt ſangvinis copiam. Animi enim adfectus ſpaſmi & facilius in ipſis generantur, & periculoſiores concitantur commotiones.

§. XX.

Quod attinet ad curam hujus mali, hæc ipſa facilius ex ſuppeditatis cauſis tradi poteſt. Auxilia enim & remediorum genera, & directe & indirecte morborum cauſis oppoſita eſſe debent. Primum itaque in quæſtionem venit, num V. S. in hoc adfectu admittenda? Cui quidem quæſtioni ut ſatisfaciamus, ita reſpondemus, illam magis præſervationi quam curæ ipſi convenire. Nempe cum metus eſt hujus adfectus ex plethora, ex menſium ſuppreſſione, maxime V. S. eſt amplectenda. Plethora etiam, ſi manifeſta eſt, & ſi ex frigido potu vel febre ardente malum impendere videtur, in principio neceſſarium plane, ut ſangvis detrahatur. Hoc enim modo ſangvinis ſtaſis diſſipatur; ipſiq; ſangvini ſuus motus redditur; ſi vero à veneno, vel maligno ſymtomate, vel morbo in-

trorſus pulſo malum eſt, tum plus damno erit, quam emolumento. Debilitat enim & vires jam imminutas magis imminuit. Idem tenendum in cachecticis corporibus, & macie confectis. Altera quæſtio eſt de purgantibus: an congruunt noſtro morbo. Elegantiſſimus vero locus eſt Hippocrat. hac de re de vict. acut. §. 36. qui ſic ſe habet: *Maxime*, inquit, *inflammationes & ſupra ſeptum transverſum dolores ac morborum collectiones ſolvi non poſſunt, ſi quis prius medicamentis purgare adgrediatur, Nam V. S. in talibus principalis eſt, dein infuſa per clyſteres, ſi non magnus & vehemens fuerit morbus. Sin minus etiam poſtea medicamento purgante opus eſt; ſed & poſt Venæ ſectiones purgans medicamentum ſecuritate ac moderatione opus habet. Quicunque vero ea, quæ inflammata ſunt, ſtatim in principio morborum medicamento ſolvere tentat,* (i.e. purgante id enim Græcis eſt φάρμακον.) *hi de intento quidem & inflammato nihil auferunt, non enim remittit adfectio, quæ adhuc cruda eſt: quæ vero morbo reſiſtunt ac ſana ſunt, colliquefaciunt. Debili vero evadente corpore, morbus invaleſcit. Quum autem morbus corpori prævaluerit, tale jam incurabiliter adfectum eſt.* Non piguit commemoraſſe longiorem hunc locum, qui velut coralla quadam omnia curationis momenta complectitur. Graviſſimus nempe Autor experientia inſtructus copioſa pulchre demonſtrat, neutiquam purgantia in adfectu noſtro eſſe adhibenda. Nam hæc medicamenta ſpasmo conſtringendo tunicas & glandulas, ſerum extrahunt fæcesq; alvi educunt. Minus vero ea facultate pollent, ut ſanguinem hærentem in ventriculi vaſis diſcutere poſſint. Imo ſpasmos augendo adeo non levant malum, ut illi potius ſint incremento. Unde omnes Practici veteres vno ore adfirmant purgantia in hoc adfectu plane reſpuenda. Videatur. Foreſtus, vir ſi quis alius diligentisſimus l. 4. obſerv. 31

Si ve-

Si vero alvus adſtrictior eſt, expedit adhibere clyſteres molles ac lenientes. Quodſi vero ex iracundia bilis nimia in copia ad inteſtina præcipitata fuerit, quæ præſertim acris, materiam præbere poteſt malo, tunc neceſſarium omnino, ut illa expellatur ac ejus acrimonia mitigetur. Quem in finem commendo pulverem ex rhabarbaro lapid. cancror. & nitro compoſitum.

§. XXI.

De opiatis & anodynis ita cenſemus, omnia validiora ex iis, præſertim opiata uti in omni inflammatione ita maxime in hac valde eſſe periculoſa. Facili enim negotio ſenſum fibris adimendo ad ſphacelum diſponunt. Correcta vero & cum diaphoreticis juncta, præterea principio circumſpectius data ſæpe egregio ſunt adjumento.

Theriacam quæ opium fermentatum alexipharmacis correctum eſt, non ſine ratione ceu venenorum antidotum antiquitas deprædicavit, idque in ictibus inprimis animantium. Non alia vero ratione prodeſt, quam quod ſpasmos tollat & tranquilliori facto corpore, per debitas vias illud ejiciat. Quodſi itaque ex bilis acrimonia cauſtica, item in cholera paſſione iliaca cardialgia ex morſu virulenti animalis it. ex vomitoriis vel purgante vehementi ventriculi inflammatio eſt metuenda, utique theriaca cœleſtis commixta cum bezoardicis, cinnabarinis, nitroſis erit utilisſima medicina.

§. XXII.

Maxime omnium vero proſunt in hoc malo, quæ ſpasmos leniter ſiſtunt, ſanguinemque & humores in circulo ſuo conſervant, & acrimoniam, ſi qua ſubeſt demulcent. Egregie hoc fine commendari merentur infuſa v. g. herb. veronicæ, ſcordii, fl. ſambuci bellidis, chamomillæ vulgaris & Romanæ, ſeminis fœniculi, radicis glycyrrhiz.

Hæc calidissime, licet parcius hausta egregium promittunt levamentum. Calida enim floribus roborata sanguinem in fluore servant & ejus stasin impediunt, unde hæc ipsa præsentissima sunt medicina in ventriculo inflammato ex frigido potu protinus exhibita. Denique nitrosa quoniam sunt magna antispasmodica, moderata in dosi data in febribus inflammatoriis ardentibus cholericis ipsa peste morbisque retrocedentibus, ictero bile acri caustica egregio sunt auxilio omnibus fere remediis anteponenda. Hildanus in observ. nitro purificato in decocto hordei exhibito pylori inflammatione laborantes curavit. Si inflammatio ex veneno caustico minerali accidisse videtur, tunc nihil præstantius nihil utilius est lacte cum oleis expressis largius epoto tamdiu donec vomitus desinat. Nulla enim exploratior medicina & præstantius antidotum quam hoc ipsum. Cujus excellentiam cum jam Celsus prædicat, tum Dn. Præses ante aliquot tempus expertus est. Hospes nempe quidam cum loco sacchari ex errore arsenicum admiscuisset jusculo, adposito illo convictoribus suis, quorum nonnulli clari & nobiles erant, in ultimum fere illos conjecit periculum. Omnes enim, qui degustaverant offam, statim summa pectoris anxietate angustiis dolore & conatu ad vomendum se correptos sentiebant. Advocatur Dn. Præses & cognita mali causa insignem copiam lactis cum oleo amygdalarum cuiq; ægro exhiberi jubet, idque tamdiu, donec vomitus quiesceret. Vomunt ægri per dimidium diei, quidam vel centies, ingeritur lac tam diu, donec nihil amplius veneni superesse videretur. Hoc modo recreati anceps periculum quod ipsis imminere videbatur, juvante Deo evaserunt. Nonnulli tamen qui justo parcius lac atque oleum potaverant, emollientibus ac oleosis clysteribus adjectis sunt restituti.

Ad

Ad inflammationes præservandas à quacunque causa oriantur, nitrum camphoratum summo est præsidio, vel etiam sequens mixtura. Recipe spiritus nitri vel vitrioli dulcis spiritus C. C. volatil. essentiæ castor. ãã drach. j. m. dos. guttæ 20 vel 30. Hæc tinctura valde est antispasmodica & in morbis malignis & quando exanthemata recedunt, vel podagra regreditur magna ex parte implet curationem. Externis quoque remediis subveniendum nostro adfectui. Quo nomine juvat commendare linimentum nervinum ex spir. vini camphorato oleo nucist. croco castoreo & nitro volatili compositum, vel balsamum nostrũ vitæ cum camphora mixtum. Hæc ventri imposita non mediocre adferunt auxilium. Parari etiam potest epithema utile ex absynthio, menth. floribus sambuci, rosar. rubr. chamomill. vulgaris, lavendulæ, semine fœniculi, carvi anisi & aceto rosaceo, quod calide ventriculo admotum egregie stagnationes discutit. Requiritur porro quies corporis & animi & moderatus calor, victusque tenuis ac mollis. Abstinendum à carnibus, vino vinique spiritu, & circumcidendus acidorum usus. Potui inservire potest C.C. cum hordeo decoctum. Meliora vero frigidis sunt calida. Quando extrema frigent tunc calore atque frictione probe sunt fovendi pedes & in calidam aquam immittendi. Hæc ubi recte observantur, multa sane præstare possunt, licet nec negandum, hunc ipsum adfectum si natura imbecillior, acutiorque morbus simul adsit, raro medicinæ viribus exuperari.

FINIS.

Nobi-

Nobiliſſimo atque Doctiſſimo DN. CANDIDATO, S. P. D. FRIDERICVS HOFFMANNVS, Præſes.

ÆSculapio Parenti medicinæ baculum nodoſum veterum induſtria attribuit, non alia ex ratione, quam ut artis hujus difficultas inde adpareret. Si quid enim eſt, quod plurimo labore plurima induſtria adquiri debet, certe medica ſcientia eſt adquirenda. Quo magis adnitendum eſt iis, qui ſe huic conſecrarunt, ut non promtum ingenium ſolum, ſed ſingularem etiam induſtriam ad hanc ipſam adferant. His enim exornati dotibus ſi artis noſtræ ſacra acceſſerint, cum felici ſane ſucceſſu illi operari & digna præmia laborum expectare poſſunt. Quod quidem Tibi etiam, VIR Nobiliſſime, divino munere abunde contigiſſe videtur, dum poſt expletos ſtudiorum labores exoptatos tandem honores capeſſis. Tu, poſtquam ſapientiæ præceptis Te formandum atque poliendum tradidiſti, in ſtadio medico non minori ſtudio induſtriaque ita decurriſti, ut jam metam atque præmia cum acclamatione omnium adipiſcaris. Gratulor Tibi inde, Vir Nobiliſſime, Deumque precor, ut hæc bona, quæ in Te contulit ejus benignitas, ad ſui gloriam proximiq; provehat emolumentum. Vale! Halæ IV. Id. Decembr. MDCCVI.

